

Taqiqot.uz

ANJUMAN | КОНФЕРЕНЦИЯ | CONFERENCES

O'ZBEKISTONDA ILMIY TADQIQOTLAR: DAVRIY ANJUMANLAR

DAVRIYLIGI: 2018 | 2022

TOMAS ALVA EDISON
(1847-1931)

2022
MART
№38

CONFERENCES.UZ

Toshkent shahar, Amir
Temur ko'chasi, pr.1, 2-uy.

+998 97 420 88 81

+998 94 404 00 00

www.taqiqot.uz

www.conferences.uz

**ЎЗБЕКИСТОНДА МИЛЛИЙ
ТАДҚИҚОТЛАР: ДАВРИЙ
АНЖУМАНЛАР:
12-ҚИСМ**

**НАЦИОНАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
УЗБЕКИСТАНА: СЕРИЯ
КОНФЕРЕНЦИЙ:
ЧАСТЬ-12**

**NATIONAL RESEARCHES OF
UZBEKISTAN: CONFERENCES
SERIES:
PART-12**

ТОШКЕНТ-2022

УУК 001 (062)
КБК 72я43

“Ўзбекистонда миллий тадқиқотлар: Даврий анжуманлар:” [Тошкент; 2022]

“Ўзбекистонда миллий тадқиқотлар: Даврий анжуманлар:” мавзусидаги республика 38-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 март 2022 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2022. - 12 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн даврий анжуманлар Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиши ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишлиланган.

Ушбу Республика илмий анжуманлари таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илгор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳтил қилинган конференцияси.

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1.Хуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б.,ю.ф.н. Юсувалиева Раҳима (Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2.Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна(Фаргона давлат университети)

3.Тарих саҳифаларидағи изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4.Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган мухандислик-қурилиш институти)

5.Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шохода Юсуповна (Ўзбекистон Республикаси Ёшлар ишлари агентлиги хузуридаги ёшлар муаммоларини ўрганиш ва истиқболли кадрларни тайёрлаш институти)

6.Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна(Андижон давлат университети)

7.Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш худудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Раҳматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни

Phd Воҳидова Меҳри Ҳасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят ҳалқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброҳимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобоҳонов Олтибой Раҳмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариеv Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Мусиқа ва ҳаёт

Доцент Чариеv Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқаюм Раҳимбердиевич (Наманганд мухандислик-курилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманганд мухандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.Ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаҳхоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўқтам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулdir.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

МАДАНИЯТ ВА САНЪАТ СОҲАЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ

1. Kenjayeva Anzirat Abdumurotovna

MUSIQA DARSLARIDA ILG'OR PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI TADBIQ ETISH
TEXNOLOGIYASI..... 7

2. Umbarova Ma'rifat Ibragimovna

BOSHLANG'ICH SINFLAR MUSIQA FANIDA ZAMONAVIY METODLARDAN
FOYDALANISH 9

МАДАНИЯТ ВА САНЪАТ СОҲАЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ

MUSIQA DARSLARIDA ILG'OR PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARINI TADBIQ ETISH TEXNOLOGIYASI

Kenjayeva Anzirat Abdumurotovna

Surxondaryo viloyati Termiz shahar
9-umumiy o'rta ta'lif maktabining
musiqa fani oqituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada musiqa darslarini tashkillashda zamonaviy ta'limentodlaridan foydalanishning mohiyati haqida fikrlar bildiriladi

Kalit so'zlar: ta'lif texnologiyasi, musiqa madaniyati, D.B.Kabalevskiy, individual mashg'ulotlar.

Umumta'lif maktablari “musiqa madaniyati” darslarida musiqa ta'limi va tarbiyasini amalga oshira borar ekanmiz, o'qituvchi oldida o'quvchilarni eng avvalo musiqa san'atiga, o'zi o'tayotgan darsga, berilayotgan bilimlar, o'rganilayotgan kuy – qo'shiqlarga qiziqish va havas uyg'otish vazifasi turmog'i lozim. Maktabda, ayniqsa boshlang'ich sinflarda qo'shiq aytish, musiqa tinglashga bo'lgan qiziqish va moyillik, asta – sekin yoshlarning musiqa san'atiga bo'lgan ijobiy munosabatlari, qolaversa ehtiyojlarining rivojlanib, shakllanib borishida muhim o'rinn tutadi.

Musiqa darsi o'z tabiatiga ko'ra ham san'at, ham tarbiya darsidir. Uni rang –barang, sermazmun va qiziqarli tashkil qilish har bir o'qituvchidan katta pedagogik va professional mahorat talab qiladai. “Bolalarni san'atga o'rgatish nihoyatda murakkab” – deb ta'kidlaydi taniqli kompozitor – pedagog D.B.Kabalevskiy, - hamma murakkabligi shundaki, ularni emotSIONAL tarzda qiziqtirmay turib chinakam san'atga o'rgatish mutlaqo mumkin emas.

Bu o'rinda musiqiy mashg'ulotlar jarayonida o'quvchilarning ijodiy faolligini ta'minlash alohida ahamiyatga molik. Musiqani tushunish, uning hissiy - emotSIONAL ta'siridan bahramand bo'lish bilim, malaka va ko'nikmalar qatori emotSIONAL his – tuyg'ularning ishtirokiga ham bog'liq. Asarni ijro va idrok etishda his – tuyg'ular qanchalik faol va chuqur bo'lsa, ularni tushunish va o'zlashtirish, ta'sirlanish shuncha ongli va samarali bo'ladi. Bu holatlar esa o'z o'rnida ijodiy faollik natijasida sodir bo'ladigan jarayondir. Zero, zerikarli va bir xillik sinfda jonli hissiyot holatini vujudga keltira olmaydi. O'quvchilarni darsga qiziqtirish birinchi navbatda tinglash va ijro etish uchun tanlanadigan repertuar va uslublarga (an'anaviy yoki interfaol metodlar) bog'liq. Boshlang'ich sinflar uchun tanlanadigan asarlar repertuarining asosiy mezoni ularning yoshi, qiziqishi, bilim va malakalari, ko'nikmalar darajasiga bog'liq.

Shunga muvofiq qo'llaniladigan metodlar ham ko'proq o'yin xarakterida bo'lishi maqsadga muvofiq bo'ladi. Sho'x, o'yinbop, raqs ishtirokida turli musobaqa tarzida uyushtiriladigan va tematikasi bolalar dunyosiga mos ertak qahramonlari, hayvonlar, parrandalar, o'simliklar, tabiat manzaralari, qushlar obrazlari bilan bog'liq asarlar o'quvchilarda darsga nisbatan qiziqish va havas uyg'ota oladi, estetik hissiyotlarini, musiqiy qobilyatlarini o'stirib boradi. Bu o'rinda zamonaviy qo'shiqlar qatori xalq qo'shiqlaridan, qardosh xalqlar va kompozitorlari asarlaridan foydalanish darslarni yanada sermazmun va faol bo'lishini ta'minlaydi, yoshlarda xalq musiqa merosiga bo'lgan mehr va muhabbat tuyg'ularini shakllanishiga kuchli ta'sir etadi. Har bir darsda ijodiy faollik yuzaga keladi.

Zamonaviy musiqa madaniyati darslarini badiiy – pedagogik asar deb hisoblash mumkin. Chunki uni o'qituvchi o'z individual ijodidan va tajribasidan kelib chiqqan holda yaratadi. Darsning kompozitsiyasi va dramaturgiyasi, uning badiiy – pedagogik g'oyasi, maqsad va vazifalari, shakllari, metodik usullari va texnologiyalari ham o'quvchilarda musiqaga, o'quv materiallariga qiziqishni o'stirish, ularga musiqa san'ati va madaniyatining ma'naviy mazmunini

singdirish, zamonaviy musiqali ijodiy faoliyatni anglashi – bularning hammasi o`qituvchining ijodiy yondashuvchanligining mahsuli hisoblanadi.

O`qituvchi musiqa darsini (bir soatlik) rejasini tuzganda maqsad, vazifasini, mavzusini, turini va o`qitish shakllarini, musiqiy faoliyatlarini va ular mazmunida o`quvchilarga beriladigan bilimlar, qo`llaniladigan uslublar, texnologiyalarni aniqlab, so`ng darsning senariysini yaratadi. Darsning har bir faoliyati: musiqa tinglash, jamoa bo`lib kuylash, musiqa savodi, ritmik harakatlar, musiqa cholg`u asboblarida jo`r bo`lish, o`yinlar – bir – biri bilan bog`lanib , uzviylashtirilgan bo`lishi kerak. Bunda o`quvchilarni darsga faol qatnashtirish uchun turli xil texnologiyalar, vositalar, metod va usullar qo`llaniladi.

Ma`lumki, har qanday pedagogik texnologiya ta`limning yangi loyihasini rivojlantiruvchi ta`lim tamoillariga asoslangan bo`lib, o`quvchi shaxsiga yo`naltirilgan bo`lishi kerak. O`qituvchi va o`quvchi, o`quvchilar va o`qituvchining hamkorligi o`zaro muloqot, bir – biriga ko`rsatadigan ta`siri zamonaviy talablar asosida tashkil topishi lozim. Bunday jarayonda o`quvchilar bilan hamkorlikda ishlash malakalari shakllanadi. O`quvchilarning faol, samarali faoliyat ko`rsatishiga yo`naltirilgan ta`lim jarayonining metodik ishlanmasidan farqli ravishda, ta`limning pedagogik texnologiyasi ta`lim oluvchilarga qaratiladi, shuningdek, ularning shaxsiy va o`qituvchi bilan birgalikdagi faoliyatini hisobga oлgan holda o`quv materialini o`zlashtirishiga sharoit yaratadi.

Xulosa o`rnida aytishimiz mumkinki, Pedagogik texnologiya turini tanlash dars va mashg`ulotlarda qaysi darajadagi bilim va ko`nikmalarni o`zlashtirish nazarda tutilganligiga bog`liqdir. O`qitish jarayonida qo`llaniladigan texnologiyalar juda ko`p. Bu texnologiyalar o`quvchilarning yosh xususiyatiga, ko`pchilikni o`qitishga yoki individual mashg`ulotlarga mo`ljallangan bo`ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Umumiy o`rta ta`limning DTS va o`quv dasturi. Musiqa, 1999 – yil.
2. Uzviylashtirilgan Davlat Ta`lim Standarti va o`quv dasturi. Musiqa. – Toshkent, 2010 – yil.
3. Yo`ldoshev Sh, Usmonov S. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent, - Fan, 2001 - yil.

BOSHLANG'ICH SINFLAR MUSIQA FANIDA ZAMONAVIY METODLARDAN FOYDALANISH

Umbarova Ma'rifat Ibragimovna
Surxondaryo viloyati Qumqo'rg'on tumani
59-umumiyl o'rta ta'lif maktabi
Musiqa fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada musiqa fanlarini tashkil etish zamonaviy metodlardan foydalanish haqida fikr mulohazalar bildiriladi.

Kalit so'zlar: O'qituvchi, Pedagogik texnologiya, So'zlash, Ko'rsatish, Mashq

Har qanday fanni, shu jumladan musiqa fanini o'qitish jarayonida ham faollashtiradigan, ularni darsning faol ishtirokchilariga, mustaqil fkirlovchi mushohada qiluvchi o'z fikrlarini bildira oluvchi o'quvchi sifatida namoyon qilishi uchun imkoniyat yaratuvchi – bu o'qituvchidir. O'qituvchi o'zi va o'rganuvchi o'quvchilar uchun qulay va qiziqarli bo'lgan o'qitish usullari, yo'llari, shakillari, vositalari ulardan foydalanish shart-sharoitlarini belgilaydi, ilg'or pedagogik texnologiyalar yordamida o'quv jarayoni samaradorligini oshirishga harakat qiladi.

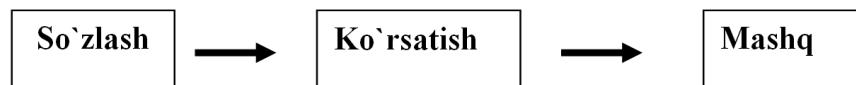
Shu boisdan ham pedagogik texnologiya, didaktik texnologiya, ta'lif texnologiyalariga o'quv jarayonidagi eng samarali vositalar sifatida qaralmoqda. Ulardan bugungi kunda jahon pedagogikasi amaliyotida keng foydalanilmoqda.

Pedagogik texnologiya hozirgi kunda eng rivojlangan mamlakatlar ta'lif tizimida bo'lgani kabi bizning respublikamizda ham ta'lif jarayonini tashkil qilish, boshqarish, nazorat qilish bilan bog'liq ishlarda ustuvor o'rni egallamoqda. Shuning uchun ham pedagogik texnologiyalardan barcha pedagoglar yaxshi xabardor bo'lishi, ta'lif jarayonida ularni qo'llab dars o'tishlariga muhim e'tibor berilmoqda. Bu aynan jamiyat taraqqiyotining obyektiv qonuniyatlariga mos bo'lib, jamiyat taraqqiy etishi bilan ta'lif – tarbiya mazmuni, maqsad va vazifalari shunga mos ravishda takomillashib borishi bilan bog'liqdir. Hozirgi sharoitda inson faoliyatining asosiy yo'nalishlari taraqqiyotga mos maqsadlarni to'liq amalga oshirish imkoniyatlarini beruvchi modelli tizimga, ya'ni ta'limni texnologiyalashtirishga aylanib bormoqda. Shu tufayli fan sohalarining barchasida bo'lgani kabi musiqiy ta'linda ham yangi texnologiyalarga e'tibor kuchayib bormoqda.

Ta'lif jarayonida o'quvchilar musiqa san'atini butun nafosati bilan o'rganishlari, idrok etishlari ommaviy musiqa faoliyatları: musiqa tinglash, tahlil qilish, jamoa bo'lib qo'shiq kuylash, nazariy bilimlarni o'zlashtirish (musiqa savodxonligi) raqsga tushish, bolalar cholg'u asboblarida chalish va musiqa ritmek jo'r bo'lish masalalarini shakllantirish musiqiy ta'limning asosiy mazmunini tashkil etadi.

Pedagogik texnologiyalarni barcha turlarida birdek qo'llaniladigan va ta'lif-tarbiya jarayonini tadrijiy tarkib topishida va rivojlanib borishida hal qiluvchi omillar hamda tarkibiy elementlar uch xil faoliyatdan iborat bo'lib, ular so'zlash, ko'rsatish va mashqlar bajarishdan iborat bo'lib musiqa darslariga uni tadbiq etilganda quyidagicha ketma-ketlik va bog'liqlikda amal qiladi:

1. O'qituvchi faoliyatidagi asosiy jarayonlar ketma-keiligi:

Bu jarayon pedagogik texnologik o'zagini tashkil qildi.

2. O'quvchi faoliyatidagi asosiy jarayonlar:

2-jadval

<ul style="list-style-type: none"> - musiqa asarini (kuy, qo'shiq) tinglaydi; - mushoxada qildi; - baholaydi; - qiylaydi; - taxlil qiladi; 	<ul style="list-style-type: none"> - asarni nota yozuvini ko'radi; - notalar yozilishi, sanog'i, ritm, temp, metr, lad-tonalliklarni asar nota vozuvida 	<ul style="list-style-type: none"> - o'qiydi; - yozadi; - so'zlaydi; - fikrlaydi; - musiqaga mos harakatlar bajaradi; - raqsga tushadi; - bolalar cholg'u asbobolarida chaladi;
--	---	---

Pedagogik texnologiyaning asosiy elementlari bo'lgan ushbu so'zlash, ko'rsatish va mashqlar bajarishni texnologik jarayonning uch tarkibiy qismi sifatida tahlil qilish mumkin. Musiqa darslari jarayonida ular keng ko'lamli faoliyat sifatida namoyon bo'ladiki bu o'rinda musiqa darslarini faoliyatlar negizida tashkil etilishi bilan bog'liq katta imkoniyatlari muhim ahamiyat kasb etadi.

Hozirgi vaqtida ilg'or pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish haqida turli – tuman fikr, qarash, yondashuvlar mavjud. Bu ham tasodifiy emas albatta. Zamonaviy, ilg'or pedagogik texnologiya asosida o'qitishni yo'lga qo'yish, ta'lim jarayonini o'quvchilar uchun tushunarli va qiziqarli sohalarini yaratish uchun tinimsiz izlanish o'qituvchining muhim vazifasi bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ishmuhammedov R, Abduqodirov A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent, - Fan, 2008 – yil.
2. Tolipova Sh. Pedagogik texnologiyalar – do'stona muhit yaratish omili. – Toshkent, YUNIREF, RTM, XTB, 2005 – yil.
3. Davletshin M. G. Zamonaviy mакtab o'qituvchisining psixologiyasi. – Toshkent, - O'zbekiston, 1999 – yil.
4. Sharipova G. Musiqa o'qitish metodikasi. TDPU, 2004 – yil.

ЎЗБЕКИСТОНДА МИЛЛИЙ ТАДКИКОТЛАР: ДАВРИЙ АНЖУМАНЛАР: 12-ҚИСМ

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусаҳҳих: Файзиев Фарруҳ Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 31.03.2022

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000